

Elit Üniversite mi Halkçı Üniversite mi?

Mesele dergisinin Şubat 2011 tarihli 50. sayısında Ali Nesin' le çok uzun bir söyleşi yer alıyor. "Evet Üniversiteler Fildişi Kuleler Olmalı" başlığı taşıyan söyleşinin tamamını ele almak bu yazıda olanaklı değil, ama Ali Nesin'in söylediklerinin başlıca kısımlarına değinerek "elit üniversite" kavramını irdelemek istiyorum.

Söyleşinin başlığından da anlaşıldığı gibi, Ali Nesin üniversitelerin elit eğitim vermesi *tarafı*.

"Elit eğitimin gerekliliğine inanıyorum. Aslında her düzende elit eğitim vardır ve her zaman olmuştur. Ortaçağda, İlkçağ' da da vardı, Sovyetler' de de vardı. ABD'de de var, Türkiye'de de var." diyor Ali Nesin. Şimdi bir cümlede bu kadar çok tarihsel ve sosyolojik hata yapıncı düzeltmesi de zor oluyor ama deneyelim. Her şeyden önce bir tezi tarihten örnek göstererek desteklemek oldukça risklidir. Evet doğrudur, tarihte eğitim genelde hep **elitist** olmuştur, ama elitist eğitimle birlikte kölelik, feodalizm, aristokrasi, padişahlık, ağalık, beylik de var olmuştur. Tarihte böyle oldu o zaman doğrudur mu diyeceğiz? Bu elitist yöntem binlerce yıl denendi, sonuçları ortada. Bilimsel devrimlerle, toplumsal devrimler hep iç içe gitti tarihte. Toplum demokratikleştikçe, eşitleştikçe bilim de gelişti. Bugün 15. yüzyıl toplumları mı daha eşitlikçi ve daha az elitisttir, günümüz toplumları mı? İnsanlık tarihi elitizmden halkçılığa doğru evrildi, tersine değil. Tarihe baktığımızda eğitimin halka yayılmasıyla, elitizmden uzaklaşmasıyla orantılı olarak daha çok sayıda başarılı bilim adamı yetiştirildiğini görürüz. Bu bütün toplumların tarihinde aynıdır. Bu gerçek özellikle Türkiye için çok daha anlamlıdır. Türkiye'de bilim ancak Cumhuriyetle birlikte ayağa kalkabilmiştir. Dünya çapında sayabileceğimiz bilim insanlarımızın hemen tamamı Cumhuriyet dönemine aittir. Öte yandan günümüzde geçmiş tarihe öykünenler vardır, hep de var olacaktır. Fransa'da hala kralcılar var, Türkiye'de Osmanlıcılık son zamanlarda çok popüler oldu. Ama geçmiş tarihe öykünenlerin politik literatürde bir de adı vardır: Bunlara "gerici" denir.

Gelelim Ali Nesin'in diğer örneklerine: Sovyetler' le ABD' ni aynı cümle içinde sıralıyor. Ali Nesin, 1917 devrimi sırasında Rusya'da halkın %90' nı eğitimsizken ve Rusya Avrupa devletlerine göre çok geri bir ülkeyken, Sovyetlerin 1950' lerde eğitimi halka yaydıkları için uzaya ilk çıkan ülke olduğunu bilmiyor olamaz diye düşünüyorum. Belki başka bir şey kastetmiştir. Ancak Sovyetler' de elitist eğitim vardı derken kastettiği eğer bazı seçilmiş çocukların daha iyi eğitim almaları ise, Ali Nesin "elitist" kelimesini aynı yazıda zıt anlamlarda kullanıyor demektir. Aslında üç paragraf sonra kendisi tanımını veriyor "elitist eğitimin". Şöyle diyor Ali Nesin: "**Elitist eğitimi kim alacak? Parası pulu olan, daha güçlü olan alacak elbette.**" Aynen bunları söylüyor Ali Nesin. Ondan sonra da Sovyetler' deki eğitime elitist diyor. Oysa gerçek tam tersi: 1917 devrim öncesi Rusya'da eğitim elitistti. Parası pulu olan eğitim alıyordu. Sovyetler' de ise herkes eğitim alabilirdi ve bu sayede bilimde birkaç on yılda Avrupa' nın birkaç yüzyılda başarabildiğini başardılar. Ali Nesin bu noktada en yeteneklilerin seçilmesine elitist demek istiyor olabilir. Ama o zaman da kendi elitist kavramı ile çelişkiye düşer. Zaten Ali Nesin'in söylediklerinde o kadar çelişki var ki, amacım bunları tek tek irdelemek değil. Ama Aziz Nesin'lik bir durumu vurgulamadan geçemeyeceğim: Ali Nesin söyleşinin 4. sayfasının başında kendisini "**kapitalizme karşı çıkmayan bir komünist**" olarak tanımlıyor. Ali Nesin'i politik literatüre kazandırdığı bu müthiş deyimden dolayı kutlar ve bir uyarıda bulunmak isterim: Bizim boyalı basının taklitçi ve cahil köşe yazarları bu deyimle balıklama atlayacakları için Ali Nesin "kapitalist komünist" deyimini patentli için de başvurmalıdır. Hem sermaye iktidarını savunup hem de ortaklaşmacı olmak her babayığının harcı değildir.

Yukarıda alıntı yaptığım cümlede Sovyetler' le ABD'nin ve Türkiye'nin yan yana konması maddi bir hata diyelim ve Sovyetler' i aradan çıkartalım. O zaman cümle biraz daha anlam kazanıyor: "Elistist eğitim ABD'de de var, Türkiye'de de var". Ama Avrupa'da yok. Türkiye'de de 25 yıl öncesine kadar yoktu. Ne olacak şimdi? ABD'de var olması, elitist eğitimi mazur mu gösterecek?

Türkiye' nin şartları ile ABD' nin şartları aynı mı? ABD'de olan her şey Türkiye'de var mı? Bütün bu soruların cevaplarının hayır olduğunu Ali Nesin'in de çok iyi bildiğine eminim.

Elitist eğitimin haklılığını ispata çalışırken Ali Nesin kendi babasına da haksızlık ediyor. Ali Nesin "İnsanlığı insanlık yapan, gurur duymamızı sağlayan bütün gelişmeler halkla filan olmamıştır, bu gelişmeleri elit insanlar yapmıştır. Bir Einstein, bir Freud, bir Marx böyle bir eğitimle ortaya çıkmış kişilerdir." diyor Ali Nesin. Bu saydıklarının elit eğitim alıp almadıkları bir yana, karşımızda Aziz Nesin örneği duruyor. Türkiye'nin yetiştirdiği en büyük değerlerden birisi olan Aziz Nesin, büyük yokluklar içinde, devlet imkanlarıyla, yaşlılarından kat kat daha fazla çalışarak, toplamları boyunu aşan ve bütün dünya dillerine çevrilerek milyonlarca baskı yapan kitaplar yazıyor, Nesin vakfını kurup kimsesiz çocuklara barınma ve eğitim olanakları sağlıyor. Bence bu Ali Nesin'in deyimiyle 'insanlığı insanlık yapan, gurur duymamızı sağlayan' bir şeydir. Ama Ali Nesin' e göre öyle değil...Neden çünkü Aziz Nesin elit bir eğitim almamış, o yüzden de büyük adam olamamış... Hadi baba-oğul meselelerine girmeyelim, ama üniversiteye dahi kabul edilmeyen Galois' yı bilmez mi Ali Nesin. Buna benzer yüzlerce büyük matematikçinin hiç de elitist bir eğitim almadıklarını Ali Nesin de çok iyi bilir. Bilir ama hatırlamak/hatırlatmak işine gelmez. Çünkü Ali Nesin aslında kendi durumunu, yani "özel üniversitede" ders veriyor oluşunu haklı göstermeye çalışıyor bu söyleşide.

Herkes, şu ya da bu nedenle, elitist bir eğitim kurumunda çalışmak durumunda kalabilir. Çocuklarımızı elitist eğitim kurumlarına göndermek zorunda kalabiliriz. Buna kimsenin bir itirazı olamaz. Ama Ali Nesin' in haksız olduğu nokta, bu durumu evrensel bir doğru gibi göstermeye çalışması.

Ali Nesin'in görev yapmakta olduğu üniversite dahil, Türkiye'deki özel üniversiteler aslında birer ticarethanedir. Bilim adamları ticarethanelerde çalışamaz mı, çalışır elbette. Kendi özel nedenleri vardır. Ona kimse karışamaz. Ama neden Ali Nesin bunun en iyi eğitim şekli olduğunu savunuyor? Birkaç örnek veriyor Ali Nesin, özel üniversitelerin faydalarına dair. En güçlü argümanı da, özel üniversitelerin "daha demokrat" oluşu. Oysa daha yakın zamanlarda Bilgi Üniversitesinde kıyametler koptu işten çıkartılmalara dair. Özel üniversitelerdeki demokrasi mütevelli heyetinin iki dudağı arasındadır. Belli kurallara uydukça demokrasi oyunun oynanmasına izin verilmesini Ali Nesin övüne övüne anlatıyor. Hiçbir yere giderken izin alması gerekmiyormuş.. Ne güzel, keşke biz de almasak. Devlet üniversitelerinde demokrasi olduğunu iddia edecek değilim elbette. Ama devlet üniversitelerinin demokratikleşebilme olanağı vardır ve bir gün demokratikleşecektir. Oysa özel üniversiteler sonsuza kadar "özel demokrasilere" mahkum kalacaktır.

Ali Nesin ayda 6000 TL maaş alması ile övünüyor, devlet üniversitelerindeki hocaların ne kadar az maaşla çalıştığını vurguluyor ve ekliyor "Niye o paraya kalsın ki? En iyileri, en fazla rağbet gören, en fazla iş yapan, en zeki, en bilgili hocalar devlet üniversitelerinden kaçıyor". Ali Nesin'e göre biz devlet üniversitelerinde çalışan zavallılar en kötüleriyiz, en az zeki, en tembel olanlarız. Ali Nesin değerli bir matematikçi olabilir ama bu durum ona devlet üniversitelerinde çalışanlara çamur atma hakkını vermez. Evet biz üç kuruş maaşla çalışıyoruz. Bu maaşlarla değil bilim yapmak, aile geçindirmek bile zor. Ama çözüm nedir? Çözüm bütün üniversiteleri paralı yapıp, öğretim üyelerine iyi maaşlar vermek midir? Biz bu üç kuruşluk maaşlarla öğrenci yetiştirmeye çalışıyoruz ve emin olun bizim öğrenciler özel üniversitedekilerden daha iyi yetişiyor. Bizim devlet bu kadar veriyor. Maaşlarımızın en az üç kat artırılması gerekir. Biz yine de bu maaşlarla iyi şeyler yapmaya çalışıyoruz. Çünkü bilimle uğraşmak biraz da idealist bir iştir, sadece para için yapılmaz. Para kazanmak isteyenler özel sektöre geçip çok para kazanabilirler. Ama bir takım insanlar da üniversitede kalıp bilim yapmayı seçerler ve bunlardan çoğu da devlet üniversitelerini tercih eder Ali Nesin'in iddia ettiği gibi özel üniversiteleri değil.

Ali Nesin bir seçim yapmış, bir ticarethanede, parası olan insanlara eğitim vermeyi seçmiş. Başkaları farklı seçimler yapmışlar, az maaşla bütün halk çocuklarına eğitim vermeyi seçmişler. Bu durumu evrensel kurallara uydurmaya çalışmayıp, onların seçimlerine saygılı olması gerekirdi Ali Nesin'in. Eğitimin sadece ve sadece elitist olacağını öne sürmek Ali nesin gibi bir bilim adamına hiç yakışmıyor.

Kerem Cankoçak (ITU Fizik Bölümü)